



## Green Information Literacy and Environmental Protection: Allameh Tabataba'i University Students' Viewpoints

Document Type: Research Paper

**Mirahmad Fatemi**

Msc, Department of knowledge and information science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: [seyed.ahmad1996@gmail.com](mailto:seyed.ahmad1996@gmail.com)

**Mitra Samiei**

**\*Corresponding author:** Associate Professor, Department of knowledge and Information Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: [samiei@atu.ac.ir](mailto:samiei@atu.ac.ir)

**Reza Maleki**

Assistant Professor, Department of knowledge and Information Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: [rmaleki902@gmail.com](mailto:rmaleki902@gmail.com)

### Abstract

**Purpose:** The purpose of this study is to explain the views of graduate students of the Faculty of Psychology and Educational Sciences of Allameh Tabataba'i University on the effect of green information literacy on environmental protection.

**Methodology:** The present study is an applied research that was conducted using a descriptive-survey method with a quantitative approach. The statistical population of this study is 910 people, which according to Morgan and Krejcie table, the sample size is 270 people. Data collection tool was a researcher-made questionnaire and finally the collected data were analyzed with SPSS software.

**Findings:** In the present study, by evaluating green information literacy in four sections of environmental knowledge, environmental motivation, environmental behavior or performance, attitude towards environmental protection, the findings showed that the impact of green information literacy on all four sections The average (3.80) is above the average level and the assessment of green information literacy in four sections from the perspective of the research community with p value <0.05 is of great importance and has an important impact.

**Conclusion:** According to the obtained results, from the point of view of master's students of the Faculty of Psychology and Educational Sciences of Allameh Tabataba'i University, green information literacy has a high impact on preserving the environment.

**Keywords:** Green Information Literacy, Environment, Students, Allameh Tabataba'i University.

**Citation** Fatemi, M.A., Samiei, M., & Maleki, R. (2022). Green Information Literacy and Environmental Protection: Allameh Tabataba'i University Students' Viewpoints. *Management of Information Resources & Services*, 9(1), (71-78). (In Persian)

(DOI): 10.30473/mrs.2022.64468.1523

Quarterly Journal of Management of Information Resources & Services

Vol 9, No 1, (Series 33), Spring 2022, (71-78)

Received: (2022/06/17)

Accepted: (2022/09/15)

#### Copyrights

© 2022 by the authors. Licensee PNU, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>)





## سواد اطلاعاتی سبز و حفظ محیط زیست: دیدگاه دانشجویان

### دانشگاه علامه طباطبائی

نوع مقاله: پژوهشی

میراحمد فاطمی

کارشناس ارشد، گروه علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

E-mail: seyed.ahmad1996@gmail.com

میترا صمیعی

\*نویسنده مسئول: دانشیار، گروه علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشگاه طباطبائی، تهران، ایران.

E-mail: samiei@atu.ac.ir

رضا ملکی

استادیار، گروه علم اطلاعات و دانش شناسی، دانشگاه طباطبائی، تهران، ایران.

E-mail: rmaleki902@gmail.com

### چکیده

**هدف پژوهش:** پژوهش حاضر با هدف تبیین دیدگاه‌های دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی درباره تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر حفظ محیط زیست صورت گرفت.

**روش کار پژوهش:** پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های کاربردی است و با روش پیمایشی-توصیفی و با رویکرد کمی انجام شده است. جامعه آماری، ۹۱۰ نفر است که براساس جدول مورگان و کرجسی حجم نمونه ۲۷۰ نفر شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار اس. پی. اس. اس انجام شد.

**یافته‌ها:** ارزیابی سواد اطلاعاتی سبز در چهار بخش شناخت محیط زیست، انگیزه حفظ محیط زیست، رفتار یا عملکرد محیط زیست، نگرش به حفظ محیط زیست انجام شد و یافته‌ها نشان داد تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر هر چهار بخش بامیانگین (۳/۸۰)، بالاتر از سطح متوسط است و ارزیابی سواد اطلاعاتی سبز در چهار بخش از دیدگاه جامعه پژوهش با مقدار  $p < 0.05$ ، از اهمیت بالایی برخوردار است و تأثیر مهمی دارد.

**بحث و نتیجه‌گیری:** طبق نتایج به دست آمده، از دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی، سواد اطلاعاتی سبز تأثیر بالایی در حفظ محیط زیست دارد.

**واژه‌های کلیدی:** سواد اطلاعاتی سبز، محیط زیست، دانشجویان، دانشگاه علامه طباطبائی.

**استناد:** فاطمی، میراحمد؛ صمیعی، میترا و ملکی، رضا (۱۴۰۱). سواد اطلاعاتی سبز و حفظ محیط زیست: دیدگاه دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی. مدیریت منابع و خدمات اطلاعاتی، ۹(۱)، (۷۸-۷۱).

#### Copyrights

© 2022 by the authors. Licensee PNU, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>)



(DOI): 10.30473/mrs.2022.62600.1499

فصلنامه مدیریت منابع و خدمات اطلاعاتی

سال نهم، شماره اول، (پیاپی ۳۳)، بهار ۱۴۰۱، (۷۸-۷۱)

تاریخ دریافت: (۱۴۰۱/۰۳/۲۷)

تاریخ پذیرش: (۱۴۰۱/۰۶/۲۴)

## مقدمه

مشکلات و مسائل زیست‌محیطی، آسایش و آرام بشر را به مخاطره انداخته است. این مشکلات ناشی از رفتار نامطلوب محیطی است که بر اثر عدم دانش، نگرش، نگرانی و فعالیت‌های زیست‌محیطی افراد پدید آمده است. در واقع، تخریب‌ها و بحران‌های محیط‌زیست از تبعات آشفته‌گی ارتباط انسان و محیط‌زیست است. بسیاری از بحران‌های زیست‌محیطی ریشه در مشکلات فرهنگی دارد و از این نظر، ضرورت اصلاح نگرش و رفتار زیست‌محیطی در سطوح مختلف جامعه کاملاً محسوس است (قلندریان، تقوی و کامیار، ۱۳۹۴).

همان‌قدر که عوامل انسانی منجر به نابودی محیط‌زیست می‌شود، می‌تواند در مقابله با مشکلات و یافتن راه‌حل‌های مناسب نیز نقش داشته باشد. به عقیده بسیاری از کارشناسان، اصلاح روند بحران محیط‌زیست، درگرو اصلاح آموزه‌های انسان و تغییر در نگرش، بینش و دانش انسان‌ها نسبت به سرنوشت خود و محیط پیرامون است. از این‌رو، آگاه‌سازی عمومی و آموزش جامعه در زمینه محیط‌زیست، برای ادامه حیات بشر امری مهم است. تربیت نسل آگاه به محیط‌زیست، مسائل و مشکلات آن و نحوه مقابله با مخاطرات باعث تغییر نگرش افراد و بهبود رابطه آن‌ها با محیط‌زیست می‌شود و در نهایت کمک شایانی به حفظ محیط‌زیست خواهد شد (صالحی، سلیمانی و پاژکی‌نژاد، ۱۳۹۴؛ علوی، ۱۳۹۲؛ رضانی قوام‌آبادی، ۱۳۹۱). دستیابی به این هدف از طریق آموزش رسمی و غیررسمی و با به‌کارگیری دانش، کسب مهارت‌ها و مشارکت مؤثر امکان‌پذیر است. لذا، هر فردی نیازمند رویکردهای آموزشی مناسب است تا در جهت رشد سواد اطلاعاتی سبز و مؤلفه‌های آن حرکت کند.

سواد اطلاعاتی سبز با افزایش آگاهی و بینش افراد در زمینه توسعه پایدار، تفکر پایدار و تغییر رفتار فردی و سازمانی در مواجهه با بحران‌های زیست‌محیطی همراه است که شامل مهارت‌ها و دانش‌هایی مانند تحلیل نیاز، شناخت منابع اطلاعاتی، آشنایی با روش‌ها و راهکارهای جستجو، ارزیابی و سازمان‌دهی اطلاعات برای کمک به محیط‌زیست است و منجر به تصمیم‌گیری‌های آگاهانه در مسائل و مشکلات زیست‌محیطی می‌شود (صمعی، هوشمند و نریمانی، ۱۳۹۸). در این راستا، دانشگاه‌ها به‌عنوان مهم‌ترین نهاد آموزش و عوامل شکل‌دهی جهان در آینده وظیفه مهمی در آموزش سواد اطلاعاتی سبز و حفظ محیط‌زیست بر عهده دارند. تعدد پژوهش‌های مربوط به حفظ محیط‌زیست، گواه بر آن است که

این مسئله همواره موضوعی مهم و قابل توجه برای پژوهشگران است. اما مطالعه پیشینه‌ها حاکی از آن است، پژوهشی که مستقیماً به بررسی دیدگاه‌های دانشجویان درباره تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر حفظ محیط‌زیست پرداخته باشند موجود نیست. در ادامه پژوهش حاضر به‌منظور ارائه پیشینه منطقی و جامع در رابطه با سواد اطلاعاتی سبز تلاش نموده است تا از مرتبط‌ترین منابع به حوزه پژوهشی که اخیراً در حوزه‌های دیگر، مورد مطالعه قرار گرفته است را به‌طور خلاصه و کارآمد ارائه نماید. در این راستا، پژوهش سلیمیان ریزی، امینی و مدنی (۱۳۹۸)، به ارزیابی سواد زیست‌محیطی دانش‌آموزان و چالش‌های اجرایی آموزش محیط‌زیست در مدارس متوسطه پرداختند. حسینوند، پیری‌زاده و حسنوند (۱۳۹۷)، در پژوهش خود نقش کتابخانه‌ها و کتابداران را در آموزه‌های زیست‌محیطی بررسی کردند.

صمعی، هوشمند و نریمانی (۱۳۹۶)؛ نریمانی (۱۳۹۶)، در پژوهشی به بررسی ترویج فرهنگ حفظ محیط‌زیست با آموزش سواد اطلاعاتی سبز در کتابخانه‌های دانشگاهی پرداخته و حسین بیگی (۱۳۹۶) در پژوهش خود سطح سواد زیست‌محیطی دانشجویان دانشگاه علم و فرهنگ بررسی و سنجش کرد. ندرلو و شمس (۱۳۹۶) در پژوهش خود، دانش و نگرش محیط‌زیستی دانشجویان دانشگاه زنجان را بررسی و هواک<sup>۱</sup> (۲۰۱۸)، در پژوهش خود به بررسی نقش کتابداران به‌عنوان آموزش‌دهندگان سواد اطلاعاتی سبز و سواد پایداری پرداخت. ربیانیچی و الندی<sup>۲</sup> (۲۰۱۵)، در پژوهش خود رابطه سواد اطلاعاتی و محیط‌زیست پایدار در دانشگاه ترانسیلوانیا پرداختند. قربان اوغلو و بوستونی<sup>۳</sup> (۲۰۱۴)؛ کاروالیو مافیا، سیلوا و ژاکوین<sup>۴</sup> (۲۰۱۱)، در پژوهش‌های خود، موضوعات زیست‌محیطی از دیدگاه دانشجویان بررسی کردند. با توجه به نتایج پژوهش‌های انجام شده، پذیرش و به‌کارگیری سواد اطلاعاتی سبز (سواد زیست‌محیطی) به امری ناگزیر تبدیل شده که توجه ویژه نهادها و دانشگاه‌ها را به این موضوع ضروری ساخته است.

با توجه به نکات مطرح شده، در این پژوهش برآنیم به میزان آگاهی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی و با مفاهیم سواد اطلاعاتی سبز پرداخت شد تا مشخص شود که دانشگاه‌ها و

1. Hauke

2. Repanovici, Landoy

3. Kurbanoglu, &amp; Boustany

4. Carvalh Maffia, Silva &amp; Jacovine

### روش انجام پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های کاربردی است که با استفاده از روش پیمایشی- توصیفی و با رویکرد کمی به‌منظور بررسی دیدگاه جامعه هدف انجام شد. جامعه آماری این پژوهش، ۹۱۰ نفر است که براساس جدول مورگان و کرجسی حجم نمونه ۲۷۰ نفر شود. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق‌ساخته است که با روش نمونه‌گیری تصادفی بین دانشجویان رشته‌های علم اطلاعات و دانش‌شناسی، فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، روان‌شناسی تربیتی، روان‌شناسی بالینی و عمومی، روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، آموزش و پرورش، تکنولوژی آموزشی، مشاوره، مطالعات برنامه درسی، مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، سنجش و اندازه‌گیری توزیع شد.

در این پژوهش برای آزمون روایی، از روش روایی محتوا استفاده شد و با نظر استادان و خبرگان پرسشنامه مورد تأیید قرار گرفت. همچنین برای بررسی پایایی درونی در یک مطالعه مقدماتی بر روی ۳۰ نفر از افراد نمونه آماری، پایایی درونی پرسشنامه حفظ محیط‌زیست با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه شده و با توجه به اینکه مقادیر آلفای کرونباخ بالاتر از (۰/۷) قرار گرفته است پایایی درونی تمامی بُعدها مورد تأیید قرار گرفت. مقدار این آماره‌ها نشان می‌دهد که پرسشنامه‌ها از پایایی بالایی برخوردارند.

دانشجویان تا چه میزان به سمت و سوی حفظ محیط‌زیست حرکت کرده‌اند. با این دیدگاه پژوهش حاضر درصدد است تا به سؤالات زیر پاسخ دهد:

۱. دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی در مورد تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر شناخت محیط‌زیست چیست؟
۲. دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی در مورد تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر انگیزه حفظ محیط‌زیست چیست؟
۳. دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی در مورد تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر رفتار یا عملکرد محیط‌زیست چیست؟
۴. دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی در مورد تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر نگرش به حفظ محیط‌زیست چیست؟
۵. دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی در مورد تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر (شناخت، انگیزه، رفتار و عملکرد و نگرش به حفظ محیط‌زیست) برحسب جنسیت چیست؟
۶. دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی در مورد تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر (شناخت، انگیزه، رفتار و عملکرد و نگرش) به حفظ محیط‌زیست برحسب رشته تحصیلی چیست؟

جدول ۱. پایایی ابعاد پرسشنامه

| تعداد سؤالات هر بعد | آلفای کرونباخ | بُعد                       |
|---------------------|---------------|----------------------------|
| ۱۵                  | ۰/۹۵۶         | شناخت محیط‌زیست            |
| ۱۲                  | ۰/۷۲۹         | انگیزه حفظ محیط‌زیست       |
| ۲۱                  | ۰/۸۸۳         | رفتار یا عملکرد زیست‌محیطی |
| ۱۰                  | ۰/۸۴۰         | نگرش به حفظ محیط‌زیست      |

جداول زیر نشان داده شده است:

### دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی در مورد تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر شناخت محیط‌زیست چیست؟

تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر شناخت محیط‌زیست در دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی، در جدول زیر نشان داده شده است:

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار اس. پی. اس. اس ویراست ۲۳ و روش‌های آماری میانگین، انحراف معیار و آزمون t دو نمونه مستقل استفاده شده است. همچنین سطح معنی‌داری (۰/۰۵) در نظر گرفته شده است.

### یافته‌های پژوهش

متغیرهای حفظ محیط‌زیست و ابعاد آن شامل متغیرهای شناخت محیط‌زیست، انگیزه حفظ محیط‌زیست، رفتار یا عملکرد محیط‌زیست، نگرش به حفظ محیط‌زیست در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است که یافته‌های آن در

**جدول ۲. میزان تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر حفظ محیط‌زیست در جامعه مورد مطالعه**

| میانگین نظری = ۳/۰۰ |         | انحراف معیار | میانگین |
|---------------------|---------|--------------|---------|
| آماره t             | p-مقدار |              |         |
| ۲۶/۳۹               | ۱/۰۰۰   | ۰/۴۶         | ۳/۷۴    |

**دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی در مورد تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر انگیزه حفظ محیط‌زیست چیست؟**

تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر انگیزه حفظ محیط‌زیست در دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی، در جدول زیر نشان داده شده است:

یافته‌ها نشان می‌دهد، میانگین نمرات بالاتر از سطح متوسط مورد سنجش (۳/۰۰) قرار گرفته است. در سؤالات «شناخت کافی با مهارت مکان‌یابی و دسترسی به اطلاعات در زمینه حفظ محیط‌زیست دارم» و «شناخت کافی با مهارت مکان‌یابی و دسترسی به اطلاعات در زمینه حفظ محیط‌زیست دارم» متوسط نمرات پایین‌تر از سطح متوسط قرار گرفته است. مؤلفه شناخت محیط‌زیست در سواد اطلاعاتی سبز از دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی با مقدار  $p < ۰/۰۵$  از اهمیت بالایی برخوردار است و تأثیر مهمی دارد.

**جدول ۳. میزان تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر انگیزه حفظ محیط‌زیست در جامعه مورد مطالعه**

| میانگین نظری = ۳/۰۰ |         | انحراف معیار | میانگین |
|---------------------|---------|--------------|---------|
| آماره t             | p-مقدار |              |         |
| ۲۴/۷۸               | ۱/۰۰۰   | ۰/۵۳         | ۳/۸۰    |

**دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی در مورد تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر رفتار یا عملکرد محیط‌زیست چیست؟**

تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر رفتار یا عملکرد محیط‌زیست در دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی، در جدول زیر نشان داده شده است:

یافته‌ها جدول ۳ نشان داد با توجه به طیف اندازه‌گیری در اکثر سؤالات پژوهش میانگین نمرات بالاتر از سطح متوسط مورد سنجش (۳/۰۰) قرار گرفته است. با توجه به میانگین (۳/۸۰) به دست آمده برای این متغیر می‌توان گفت که اهمیت تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر انگیزه حفظ محیط‌زیست در جامعه مورد مطالعه بالاتر از سطح متوسط است. از دیدگاه دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی، تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر انگیزه حفظ محیط‌زیست با مقدار  $p < ۰/۰۵$  از اهمیت بالایی برخوردار است و تأثیر مهمی دارد.

**جدول ۴. میزان تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر رفتار یا عملکرد محیط‌زیست در جامعه مورد مطالعه**

| میانگین نظری = ۳/۰۰ |         | انحراف معیار | میانگین |
|---------------------|---------|--------------|---------|
| آماره t             | p-مقدار |              |         |
| ۲۵/۱۶               | ۱/۰۰۰   | ۰/۵۲         | ۳/۸۰    |

مطالعه بالاتر از سطح متوسط است. از دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی متغیر تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر رفتار یا عملکرد محیط‌زیست با مقدار  $p < ۰/۰۵$  از اهمیت بالایی برخوردار است و تأثیر مهمی دارد.

یافته‌ها نشان می‌دهد با توجه به طیف اندازه‌گیری در اکثر سؤالات پژوهش میانگین نمرات بالاتر از سطح متوسط مورد سنجش (۳/۰۰) قرار گرفته است. با توجه به میانگین (۳/۸۰) به دست آمده برای این متغیر می‌توان گفت که اهمیت تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر رفتار و عملکرد محیط‌زیست در جامعه مورد

تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر نگرش به حفظ محیط زیست در دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی، در جدول زیر نشان داده شده است:

**دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی در مورد تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر نگرش به حفظ محیط زیست چیست؟**

**جدول ۵.** وضعیت تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر نگرش به حفظ محیط زیست در جامعه مورد مطالعه

| میانگین نظری = ۳/۰۰ |         | انحراف معیار | میانگین |
|---------------------|---------|--------------|---------|
| آماره t             | p-مقدار |              |         |
| ۱۴/۲۲               | ۱/۰۰۰   | ۰/۷۹         | ۳/۶۸    |

**دیدگاه دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی در مورد تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر (شناخت، انگیزه، رفتار و عملکرد و نگرش) به حفظ محیط زیست برحسب جنسیت چیست؟**

جهت بررسی این پرسش از آزمون t دو نمونه مستقل استفاده شده است. اولین پیش فرض این آزمون پیروی متغیرها از توزیع نرمال است.

یافته‌ها نشان می‌دهد که «گویه مسابقات فرهنگی باعث تغییر نگرش من به محیط زیست می‌شود» با میانگین (۳/۲۷) کمترین تأثیر و گویه «رسانه‌های جمعی (رادیو و تلویزیون) باعث تغییر نگرش من به محیط زیست می‌شود» با میانگین (۴/۰۱) بیشترین تأثیر را از نظر پاسخ‌دهندگان داشته است. از دیدگاه دانشجویان تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر نگرش به حفظ محیط زیست با مقدار (p < ۰/۰۵) از اهمیت بالایی برخوردار است. به عبارتی، با توجه به میانگین به دست آمده برای این متغیر می‌توان گفت که اهمیت تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر نگرش به حفظ محیط زیست در جامعه مورد مطالعه بالاتر از سطح متوسط است.

**جدول ۶.** مقایسه متغیر حفظ محیط زیست برحسب جنسیت

| متغیر                     | گروه | میانگین | انحراف معیار | آزمون | p-مقدار |
|---------------------------|------|---------|--------------|-------|---------|
| شناخت محیط زیست           | زن   | ۳/۶۳    | ۰/۵۳         | ۰/۸۳۷ | ۰/۴۰۳   |
|                           | مرد  | ۳/۵۷    | ۰/۵۱         |       |         |
| انگیزه حفظ محیط زیست      | زن   | ۳/۸۳    | ۰/۵۳         | ۱/۶۸۴ | ۰/۰۹۳   |
|                           | مرد  | ۳/۷۱    | ۰/۵۱         |       |         |
| رفتار یا عملکرد محیط زیست | زن   | ۳/۸۲    | ۰/۵۶         | ۰/۸۲۴ | ۰/۴۱۰   |
|                           | مرد  | ۳/۷۶    | ۰/۴۲         |       |         |
| نگرش به حفظ محیط زیست     | زن   | ۳/۷۱    | ۰/۸۰         | ۰/۹۷۷ | ۰/۳۲۹   |
|                           | مرد  | ۳/۶۰    | ۰/۷۵         |       |         |

میان زنان و مردان تفاوت معنادار آماری وجود ندارد (p > ۰/۰۵-مقدار).

### بحث و نتیجه‌گیری

مسئله محیط زیست یک مسئله مهم جهانی است. تخریب و تخلیه لایه اوزن، جنگل‌ها، خاک، میدان‌ها نفتی، انرژی و آب، تجمع و توزیع پسماندهای سمی و انتشار گازهای گلخانه‌ای، در مجموع تهدیدهایی هستند که کره زمین را در معرض خطر قرار داده‌اند. تغییرات و چالش‌های محیطی عمدتاً ناشی از فعالیت‌های انسانی است که بر بقای همه گونه‌های زنده،

یافته‌ها نشان می‌دهد زنان با میانگین (۳/۶۳) شناخت بالاتری از محیط زیست نسبت به مردان با میانگین (۳/۵۷) دارند. همچنین در متغیر انگیزه حفظ محیط زیست، زنان با میانگین (۳/۸۳) نسبت به مردان با میانگین (۳/۷۱) انگیزه بالاتری دارند. در متغیر رفتار یا عملکرد محیط زیست، زنان با میانگین (۳/۸۲) نسبت به مردان با میانگین (۳/۷۶) عملکرد مناسب‌تری داشتند و در متغیر نگرش به حفظ محیط زیست زنان به میانگین (۳/۷۱) نسبت به مردان با میانگین (۳/۶۰) ثابت قدم‌تر هستند. میان متغیر شناخت محیط زیست، انگیزه حفظ محیط زیست، رفتار یا عملکرد محیط زیست، نگرش به حفظ محیط زیست در

موانع حفاظت از محیط‌زیست کشور فقدان شناخت اطلاعات در میان قشرهای مختلف جامعه است.

همچنین یافته‌ها نشان داد میان زنان و مردان تفاوت معنادار آماری وجود ندارد. آن‌ها معتقدند بین آگاهی و نگرش و رفتار زیست‌محیطی (سواد زیست‌محیطی) دانشجویان مرد و زن تفاوت معناداری وجود ندارد. نتایج این پژوهش با پژوهش‌های صالحی، سلیمانی و پازکی‌نژاد (۱۳۹۴)، و حسین بیگی (۱۳۹۶)، مطابقت ندارد. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که جنسیت بر دانش زیست‌محیطی دانشجویان تأثیرگذار بوده است. حسین بیگی (۱۳۹۶)، در پژوهش خود به این نتیجه رسید که سواد زیست‌محیطی مردان بیشتر از زنان است و سواد زیست‌محیطی دانشجویان سال آخر از دیگر دانشجویان بیشتر است.

پژوهش حاضر در رابطه با رشته‌های مختلف تحصیلی نشان داد، در حوزه تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر نگرش به شناخت محیط‌زیست و رفتار یا عملکرد محیط‌زیست رشته‌های «روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی» و «علم اطلاعات و دانش‌شناسی» میانگین بالاتری نسبت به سایر رشته‌ها داشتند. در حوزه انگیزه حفظ محیط‌زیست دانشجویان رشته «علم اطلاعات و دانش‌شناسی»، در حوزه نگرش به حفظ محیط‌زیست دانشجویان رشته «روانشناسی و آموزش کودکان استثنایی» و در حوزه حفظ محیط‌زیست دانشجویان رشته «علم اطلاعات و دانش‌شناسی» میانگین بالاتری نسبت به سایر رشته‌ها داشتند. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های حسین بیگی (۱۳۹۶)، صالحی، سلیمانی و پازکی‌نژاد (۱۳۹۴)، ندرلو و شمس (۱۳۹۶)، و کاروالیومافیا، سیلوا و ژاکوین (۲۰۱۱)، مطابقت دارد. پژوهش حسین بیگی (۱۳۹۶)، نشان داد دانشکده هنر نسبت به دانشکده‌های علوم انسانی و فنی مهندسی علوم پایه و زیست‌فناوری و گردشگری از سواد زیست‌محیطی پایین‌تری برخوردارند. یافته‌های ندرلو و شمس (۱۳۹۶)، نشان داد دانش و نگرش دانشجویان دانشکده علوم پایه و انسانی بیشتر از دانشکده کشاورزی بود. دانشجویان دانشکده کشاورزی با اینکه دارای سطح دانش بالاتری هستند اما میزان مطلوبیت نگرشی پایین‌تری دارند. کاروالیومافیا، سیلوا و ژاکوین (۲۰۱۱)، دریافتند که سطح دانش زیست‌محیطی دانشجویان در دانشگاه‌های مختلف متفاوت است. همچنین پژوهش آن‌ها نشان داد دانشجویان حوزه‌های علوم طبیعی نسبت به کسانی که در حوزه‌های علوم انسانی و ریاضی مشغول به تحصیل هستند شناخت بیشتری از مشکلات زیست‌محیطی داشتند. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش صالحی، سلیمانی و

یکپارچگی زمین، امنیت ملل و میراث نسل‌های آینده تأثیر می‌گذارد. در نتیجه، برای حفظ محیط‌زیست، بشر نیازمند اقدام مؤثر و کارساز برای رفع این مشکلات با تغییر رفتار افراد و نهادهای برای معکوس کردن روند و ترمیم آسیب‌ها دارد. یکی از مؤثرترین راه‌ها آموزش سواد اطلاعاتی سبز است. به نظر می‌رسد میزان اطلاعات موجود در مورد سواد اطلاعاتی و محیط‌زیست در حال افزایش است. با این حال، در مورد سواد اطلاعاتی سبز و اینکه سواد اطلاعاتی چگونه می‌تواند به روند سبز شدن کمک کند، مطالب کمی نوشته شده است.

با توجه به پژوهش صورت گرفته، می‌توان گفت از دیدگاه دانشجویان تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر حفظ محیط‌زیست از اهمیت بالایی برخوردار است. به عبارتی، با توجه به میانگین به دست آمده برای این متغیر می‌توان گفت که اهمیت تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر حفظ محیط‌زیست در جامعه مورد مطالعه بالاتر از سطح متوسط مورد سنجش قرار گرفته است که یافته‌های این پژوهش با نتایج پژوهش حسین بیگی (۱۳۹۶)، مطابقت دارد. پژوهش ایشان نشان داد که سواد زیست‌محیطی دانشجویان دانشگاه علم و فرهنگ میانگین متوسط رو به بالایی دارد. پژوهش ندرلو، شمس (۱۳۹۱)، نیز نشان داد دانشجویان دانشگاه زنجان دارای نگرش مساعد در خصوص محیط‌زیست دارند و درصد بالایی از آن‌ها از نظر دانش محیط‌زیست در حد متوسط هستند.

همچنین یافته‌های پژوهش با پژوهش‌های صالحی، سلیمانی و پازکی‌نژاد (۱۳۹۴)، و رضایی و شبیری (۱۳۹۳)، مغایرت دارد، زیرا پژوهش آن‌ها نشان داد نگرش و رفتار زیست‌محیطی دانشجویان نسبتاً پایین است. با عنایت به مطالب مذکور، در پژوهش حاضر با ارزیابی سواد اطلاعاتی سبز در چهار بخش شناخت محیط‌زیست، انگیزه حفظ محیط‌زیست، رفتار یا عملکرد محیط‌زیست، نگرش به حفظ محیط‌زیست و حفظ محیط‌زیست یافته‌ها نشان داد تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر هر چهار بخش بالاتر از سطح متوسط قرار دارد و همچنین دیدگاه دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی در هر چهار بخش در سطح بالاتر از متوسط قرار دارند.

نتایج یافته‌های حاصل از این پژوهش با پژوهش‌های سلیمیان ریزی، امینی و مدنی (۱۳۹۸)، و رضایی قوام‌آبادی (۱۳۹۱)، مغایرت دارد. آن‌ها در پژوهش خود گزارش کرده‌اند که اگرچه آموزش محیط‌زیست در ارتقای نگرش زیست‌محیطی افراد مؤثر است ولی با وجود این، میزان اطلاع و شناخت افراد مورد تحقیق از محیط‌زیست محدود و پایین است و از شرایط و شاخص‌های لازم برخوردار نیستند. اصولاً یکی از مهم‌ترین

- توجه و انجام پژوهش‌های بیشتر در زمینه سواد اطلاعاتی سبز در دانشگاه‌ها و سایر نهادهای آموزشی.
- تدوین استانداردهای سواد اطلاعاتی سبز در بالابردن استانداردهای لازم برای حفظ محیط زیست.
- تهیه و انتشار نشریات علمی، پوسترها و بروشورها در زمینه حفظ محیط زیست برای تغییر نگرش زیست محیطی دانشجویان و افزایش دانش سواد اطلاعاتی سبز آن‌ها؛
- برگزاری همایش‌ها و کنگره‌های مرتبط در زمینه سواد اطلاعاتی سبز و حفظ محیط زیست.
- مشارکت دادن دانشجویان و تشکیل انجمن‌های دانشجویی در این زمینه به منظور مسئولیت‌پذیری دانشجویان و حمایت از محیط زیست.

### سپاسگزاری

این مقاله مستخرج از پایان‌نامه اینجانب تحت عنوان «بررسی دیدگاه‌های دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی درباره تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر حفظ محیط زیست» است. از کلیه دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی برای در پرکردن و تکمیل پرسشنامه در دوران پاندمی کرونا همکاری کرده‌اند قدردانی می‌نمایم.

پازکی‌نژاد (۱۳۹۴)، مغایرت دارد. یافته‌های آن‌ها نشان داد محل سکونت و نوع دانشکده بر نگرش محیط‌زیستی دانشجویان تأثیر چندانی ندارد اما در مقابل محل سکونت و نوع دانشکده بر رفتار محیط‌زیستی آنان مؤثر است. دانشجویان دانشکده منابع طبیعی در رفتارهای محیط‌زیستی و ابعاد فعالیت و بازیافت بالاترین رتبه را به خود اختصاص دادند.

### راهکارها

در پایان با توجه به نتایج یافته‌ها، می‌توان دریافت که دیدگاه‌های دانشجویان کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی در ارتباط با تأثیر سواد اطلاعاتی سبز بر حفظ محیط زیست در سطح متوسطی قرار دارد. بنابراین، باید نسبت به بهبود سطح آگاهی دانشجویان نسبت به مهارت‌های سواد اطلاعاتی سبز و تأثیر آن در حفظ محیط زیست باید توجه شود. لذا، پیشنهاد می‌شود:

- دانشگاه‌ها کارگاه‌های آموزشی در زمینه سواد اطلاعاتی سبز برگزار کنند و واحدهای درسی مرتبط با سواد اطلاعاتی سبز برای دانشجویان ارائه شود.
- همکاری دانشگاه‌ها با سایر دانشگاه‌ها و کتابخانه‌ها برای آموزش سواد اطلاعاتی سبز در زمینه حفظ محیط زیست؛
- همکاری محققان و مؤسسات و دانشگاه‌های کشور با سازمان حفاظت از محیط زیست.

### References

- Alavi, M. (2013). The importance of environmental protection education. In *The first national conference on environment, energy and bio-defense, Tehran, Mehr Arvand Institute of Higher Education, environmental extension group* (pp. 1-7). (In Persian)
- Hosseini, S. (2016). *the field of Examining and measuring the level of environmental literacy of students of the University of Science and Culture, master's thesis in management and planning of higher education*, University of Science and Culture. (In Persian)
- Hosseini and Naseri, R., Pirizadeh, N., & Hassanvand, F. (2017). *Green information literacy: the role of libraries and librarians in environmental education*, the 5th student research congress of the southwestern region of the country. (In Persian)
- Kurbanoğlu, S., & Boustany, J. (2014, October). From green libraries to green information literacy. In *European Conference on Information Literacy* (pp. 47-58). Springer, Cham.
- Maffia, A. M. D. C., Silva, E., & Jacovine, L. A. G. (2011). Environment and environmental awareness: how university students conceive and act. *Acta Scientiarum: Biological Sciences*, 33(2).
- Naderloo, S., & Shams, A. (2017). Survey of Environmental Knowledge and Attitude of Zanjan University Students. *Environmental Science and Technology*, 19(4), 545-557. (In Persian)
- Narimani, I. (2016). Green information literacy: a link between environmental and informational teachings. ID electronic magazine, (12). Retrieved on May 25, 2019, from: <http://hreenlibrarian.ir> (In Persian)
- Qalandarian, I., Tagwai, A. A., & Kamiyar, M. (2014). Comparative study of human-environment relationship in sustainable development thinking and Islamic thinking. *Islamic Research and Architecture Quarterly*, 4(1). 62-76. (In Persian)



- Ramezani, Q. M. H. (2013). Strategic review of environmental protection education in Iran: Necessities Bottlenecks. (In Persian)
- Repanovici, A., & Landoy, A. (2015, October). Information literacy and environmental sustainability correlation in using and communicating information. In *European Conference on Information Literacy* (pp. 31-37). Springer, Cham.
- Salehi, S., Soleimani, K., & Pazukinejad, Z. (2014). Examining the attitude and responsible behavior of students towards the environment (a case study of students in Mazandaran province). *Environmental Research*, 6(11), 265-276. (In Persian)
- Salimian Rizi, M., Amini, M., & Madani, A. (2018). Evaluation of students' environmental literacy and implementation challenges of environmental education in secondary schools. *Curriculum Research*, 9(2), 313-288. (In Persian)
- Samiei, M., Houshmand, E., & Narimani, I. (2017). Promoting the culture of environmental protection by teaching green information literacy in university libraries. *The 11th National Conference of EDCA - Union of Student Scientific Associations of Information Science and Epistemology*. (In Persian)